

Verzorging en kweek van de woestijnhagedis *Eremias guttulata*

Henk Veldkamp
Haeckmate 84
8014 MN Zwolle

Illustraties: auteur.

INLEIDING

In 1987 kwam ik via een bevriende terrariaan in het bezit van vijf zandkleurige woestijnhagedisjes. Hij had ze meegenomen uit een woestijngebied in Egypte, niet ver van de Libische grens. De determinatie leverde op dat het halskraaghagedissen (familie Lacertidae) waren. Het geslacht was duidelijk *Eremias*. Om de soort te bepalen ontbrak het mij echter aan de benodigde kennis en literatuur. Begin 1989 determineerde Hoogmoed (conservator reptielen/amfibieën van het Rijksmuseum van Nat. Hist., Leiden) ze van een foto; het betrof de soort *E. guttulata*.

BESCHRIJVING

Van het geslacht *Eremias* zijn ongeveer 50 soorten bekend uit zuidoostelijk Europa, Afrika en Azië. *E. guttulata* bereikt een totale lengte van 15 cm, twee derde hiervan is staart. Hij is zandkleurig met kleine, over het lichaam ver-

spreide, donkere vlekjes. Een opvallend kenmerk is de neuspunt. De neusopeningen liggen als het ware op kleine verhogingen. Dit is karakteristiek voor *Eremias*. De soort komt voor in het noorden van Afrika tot in Azië (Irak). Er zijn verschillende kleurvariëteiten, die vaak afhankelijk zijn van de habitat. Zo zijn dieren uit woestijngebieden met rood zand ook vaker rood van kleur.

HUISVESTING

Mijn dieren (twee mannetjes en drie vrouwtjes) heb ik ondergebracht in een eenvoudig terrarium van 60x40x40 cm (lxbxh). De verlichting bestaat uit een TL balk van 18 W. Het terrarium wordt in het warme seizoen verwarmd met een gloeilamp van 40 W. In het voorjaar en de zomer schommelt de temperatuur tussen de 28 en 33 °C. Onder de lamp wordt het uiteraard flink warmer. 's Nachts zakt de temperatuur naar 20 °C. In hun verspreidingsgebied kan het zomers wel oplopen tot 50 °C maar normaal is het tussen 35 en 40 °C, 's nachts ongeveer 20 °C. Om het winterseizoen te imiteren, verminder ik rond november het aantal uur licht geleidelijk van dertien naar negen uur per dag. Tegelijkertijd wordt ook de temperatuur verlaagd door een minder sterke gloeilamp te gebruiken. Doordat de omgeving zelf ook kouder wordt, gaat de temperatuur hierdoor natuurlijk ook omlaag.

De dieren worden minder actief maar gaan niet, zoals veel Europese hagedissen, volledig in winterslaap. Ze blijven actief en eten van tijd tot tijd. Een klein

Biotoop
E. guttulata.

Detail van de biotoop.

experiment, waarbij ik licht en verwarming uitschakelde, werkte zichtbaar negatief. Zo kropen de dieren o.a. 's avonds niet meer weg. In de winter kan de temperatuur in het verspreidingsgebied door de felle zonneschijn nog flink oplopen tot boven de 30 °C. Maar meestal is 22 °C het maximum. De minima liggen dan bij 5 °C met als absoluut minimum -4 °C. Door diep in holen weg te kruipen vinden de hagedissen bescherming tegen de lage nachttemperatuur. Hier koelt het 's nachts lang niet zo sterk af. In de winter hou ik een temperatuur van 15-17 °C aan. Het terrarium is ingericht met een enkele tak en wat stenen, die zo geplaatst zijn dat ze gravende dieren niet kunnen verpletteren. De bodem bestaat uit een laag leem van 5 cm. Het voordeel is dat gegraven holen intact blijven als de grond uitdroogt. Een met glasstrookjes afgezet hoekje van 15x15 cm wordt constant vochtig gehouden voor het leggen van eitjes. Verder is er een waterbakje aanwezig om in de behoefte aan drinkwater te voorzien. Ongeveer één keer per week wordt het terrarium licht besproeid.

GEDRAG

In de gegeven omstandigheden is deze *Eremias*-soort geschikt om in kleine

groepjes te houden. Voorwaarde is wel dat de dieren gelijktijdig in het terrarium worden ondergebracht. Het toevoegen van nieuwe dieren aan bestaande groepjes gaat over het algemeen zeer moeizaam. De nieuwkomer wordt, vooral in het begin, door alle leden van de bestaande groep vervolgd. Als er twee mannetjes bij elkaar worden gehouden zal er altijd een domineren. *E. guttulata* is niet schuw. Zelfs pas geïmporteerde dieren vluchten niet bij het openen van het terrarium en eten direct van een pincet. 's Morgens, direct na het inschakelen van het licht en de verwarming, worden de dieren actief. De hagedissen zijn de hele dag in de weer met opwarmen, fourageren, rennen en klimmen. Het spreekt vanzelf dat zo'n actief dier veel energie nodig heeft. In de warme perioden voer ik de dieren dan ook veel. Alle insecten, van fruitvlieg tot flinke krekkel eten ze. Ook kattevoer wordt wel gegeten. Sinds 1989 bepoeder ik al het voedsel met een kalk/vitaminepreparaat. Hiervoor gebruik ik een mengsel van calciumlactaat (melkzure kalk) en Gistocal. Calciumlactaat bevat ongeveer 20% kalk, gistocal 20% kalk en 10% fosfor. Eerst gebruikte ik een mengsel van vier delen calciumlactaat en vijf delen Gistocal (een kalk/fosforverhouding van 3,6 : 1). Tegenwoordig meng ik vijf delen calciumlactaat met vier delen Gistocal (kalk : fosfor verhouding 4,5 : 1). Insecten hebben geen kalkskelet en bevatten relatief veel fosfor. Door een preparaat te gebruiken met een relatief hoog kalkgehalte wordt dit enigszins rechtgetrokken. De ideale kalk/fosforverhouding voor reptielen is wellicht 1,2 : 1 (ZWART, 1977). Verder strooi ik regelmatig calciumlactaat los in het terrarium, dat soms door de dieren wordt opgenomen. Wekelijks schud ik enkele druppels vitamine D3 door de voedseldieren.

VOORTPLANTING

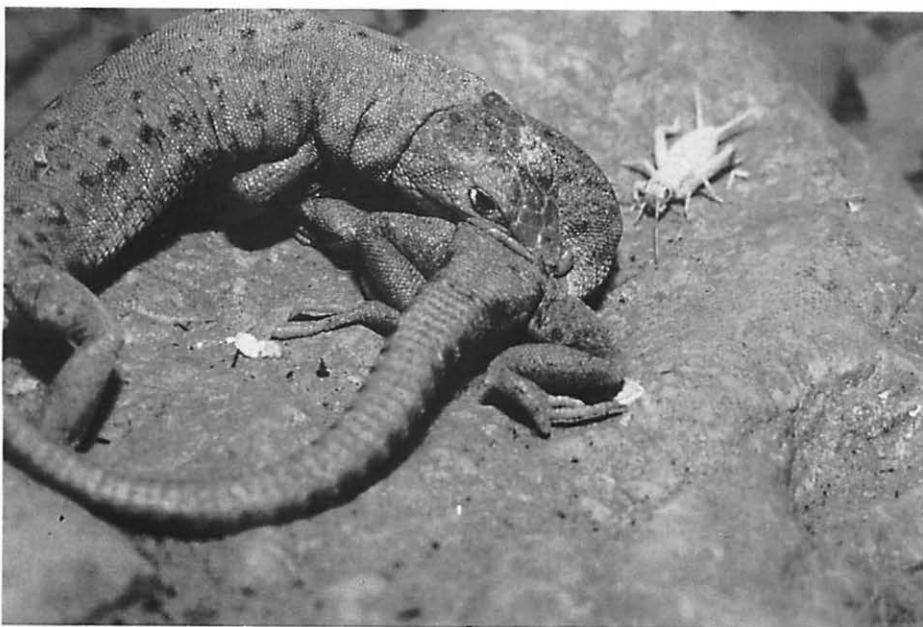
In 1988 hebben de dieren regelmatig legfels van vier à vijf eitjes geproduceerd. Vaak ontwikkelden ze goed, maar stierven de jongen kort voor het uitkomen. Aan het eind van het seizoen had ik slechts vier jongen kunnen opfokken. Ik wijt deze tegenslag aan de kalk- en vitamineverstrekking, die ik in 1989 daarom drastisch heb veranderd, zoals beschreven. Het seizoen 1989 bracht een veel beter resultaat, namelijk bijna 40 jongen. Eind januari begon de voortplantingsactiviteit met baltsgedrag en uiteindelijk paringen. Deze zijn buitengewoon ruw. Het mannetje bijt het vrouwtje in de flank en sleept haar gewelddadig het terrarium rond, voordat de eigenlijke paring plaatsvindt. Soms leidt dit tot lichte verwondingen bij het vrouwtje.

Het afzetten van de eitjes gebeurt in de vochtig gehouden hoek van het terrarium. Het wijfje graaft een holletje en verdwijnt geheel onder het oppervlak om drie tot vijf eitjes te leggen.

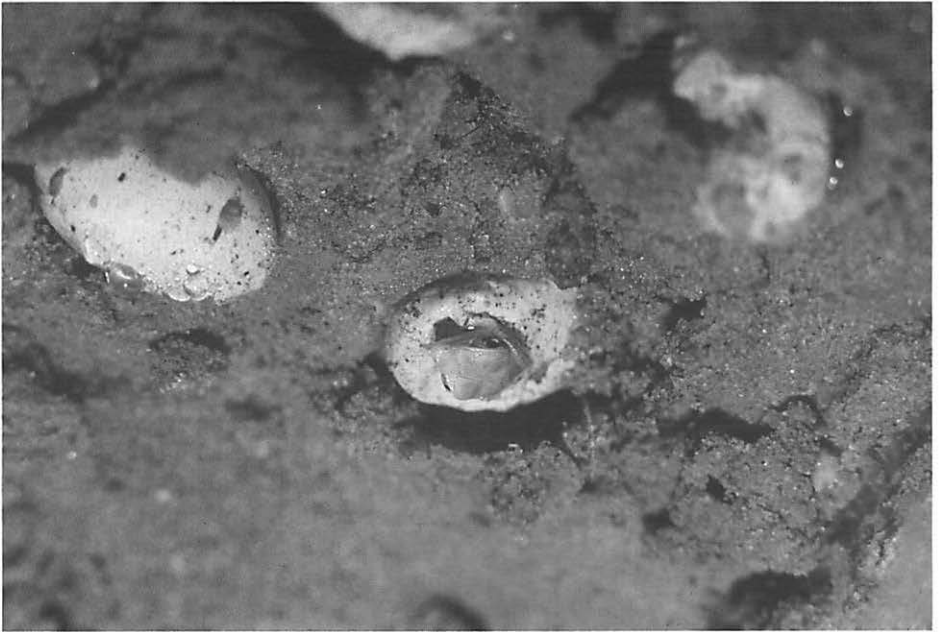
Het diepe graven van de dieren heeft te maken met het feit dat in de woestijn de vochtige onderlaag diep ligt. De eitjes zijn ongeveer 6 mm lang. Ze worden in een broedstoof bij een temperatuur van 28 tot 30 °C gelegd. Na ongeveer 55 dagen komen ze uit. Tot eind juni produceren de wijfjes drie tot vijf legfels. Daarna blijven ze nog wel actief maar leggen zelden meer eitjes.

OPFOK

De 7 cm lange hagedissen (kopromplengte 2,5 cm) bracht ik onder in opfokterraria van 20x10x20 cm (lxbxh). Een gloeilamp van 15 W zorgde voor licht en warmte. Het bakje was ingericht met leemgrond, steentjes en een waterbakje. Een dag na de geboorte begonnen de hagedisjes al te eten. Op een menu van hoofdzakelijk kleine krekels en af en toe fruitvliegen groeiden de jongen snel en probleemloos op. Zoals bij bijna alle jonge reptielen is de behoefte aan kalk en vitamine D3 groot. Alle voederdieren werden dan

De paring van *Eremias guttulata*.

Jongen op het punt van uitkomen.

ook bestoven met het eerder genoemde kalkmengsel. Vitamine D3 werd wekelijks aan het drinkwater toegevoegd. Naar mijn indruk hebben de jongen meer behoefte aan drinkwater dan de volwassen dieren. Daarom sproei ik iedere morgen wat water op een steen, wat de dieren direct oplikken. Binnen een jaar waren de jongen geslachtsrijp. Een vrouwtje legde al na negen maanden (bevruchte) eitjes.

CARE AND BREEDING

EREMIAS GUTTULATA

Two males and three females are kept together in a small desert terrarium. One male is dominant. In summer the animals mate at temperatures between 28 and 33 °C. In wintertime they are less active. A female can produce up to four clutches of four to five eggs each season. They hatch in approx. 55 days. The young reach maturity in about one year. Breeding results were improved largely by administering extra calcium, phosphorus and vitamin D3.

LITERATUUR

ZWART, P., 1977. Ca /P-Verhältnis. Versorgung bei Reptilien und durch Mangeln verursachte Krankheiten. Lezing in Wenen.